

جمهوری اسلامی ایران

وزارت صنعت، معدن و تجارت

آمارها و شاخص‌های بین‌المللی

موضوع: توسعه بازاریابی

(Financial Market Development)

گزارش شماره ۲۱

هفته دوم خردادماه ۱۳۹۵

معاونت طرح و برنامه

دفتر آمار و فراآوری داده‌ها

فهرست مطالب

۳	.....	مقدمه	۰.۱
۴	.....	معرفی شاخص توسعه بازار مالی	۰.۲
۶	.....	معرفی مرجع	۰.۳
۶	.....	جایگاه ایران در شاخص توسعه بازار مالی	۰.۴
۸	.....	وضعیت ایران در شاخص توسعه بازار مالی در مقایسه با کشورهای منطقه	۰.۴,۱
۱۰	.....	وضعیت ایران در شاخص توسعه بازار مالی در مقایسه با کشورهای منتخب	۰.۴,۲

۱. مقدمه

با جهانی شدن اقتصاد و گسترش پیوندهای اقتصادی کشورها با یکدیگر، آمارها، داده‌ها و شاخص‌های مقایسه‌های بین کشوری اهمیتی بیش از پیش یافته است. بر همین اساس برخی سازمانهای معتبر بین‌المللی اقدام به گردآوری و انتشار آمارها و شاخص‌های مقایسه‌های بین کشوری می‌نمایند.

اطلاع از آخرین وضعیت کشورمان در این شاخص‌ها می‌تواند نقشی به سزاء در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی، سرمایه‌گذاران و فعالین تجاری و دیگر ذینفعان داشته باشد. لذا در جهت انتشار مستمر و فراگیر اینگونه آمارها و شاخص‌ها در کشور، وزارت صنعت، معدن و تجارت وظیفه خود می‌داند با انتشار گزارش‌هایی از آمارها و شاخص‌های یاد شده ضمن کمک در راستای فراهم آوردن شفافیت در فضای کلان اقتصادی کشور، دسترسی فعالان اقتصادی را به اینگونه نیازها تسهیل می‌نماید. در همین راستا، معاونت طرح و برنامه با هدف شناسایی و باز نشر اقلام آماری و شاخص‌های مهم اقتصادی مرتبط با بخش صنعت، معدن و تجارت، تهیه گزارش «آمارها و شاخص‌های بین‌المللی» را در دستور کار خود قرار داده است. این گزارش که بصورت ادواری منتشر خواهد شد، شامل آمار و اقلام پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر بین‌المللی بوده و فارغ از هر گونه تحلیل تخصصی، صرفاً در قالب آمارهای توصیفی ارائه می‌شود. انتظار می‌رود که این آمارها بصورت نقادانه مورد بحث، بررسی و تحلیل‌های تخصصی (کارشناسانه) قرار گیرد. این سلسله گزارش‌ها از طریق پورتال وزارتخانه نیز قابل بهره‌برداری می‌باشد.

امید است این سری گزارش‌ها زمینه بهبود تصمیمات و سیاستگذاری مرتبط با فضای کسب کار را فراهم سازد. همکاران محترم می‌توانند نظرات خود در زمینه موضوعات گزارش و ساختار آن را به دفتر آمار و فرآوری داده‌ها ارائه نمایند.

۲. معرفی شاخص توسعه بازار مالی^۱

گزارش سالانه مجمع جهانی اقتصاد در خصوص رقابت‌پذیری کشورهای جهان (Global Competitiveness Report) در واقع ارزیابی بیش از ۱۱۰ متغیر در ۱۲ رکن، بین کشورهای مختلف است. این متغیرهای دوازده گانه که به آنها رکن اطلاق شده، عبارتند از:

نهادهای اقتصادی، زیرساخت‌ها، محیط اقتصاد کلان، آموزش عالی و مهارت، کارایی بازار، پیشرفتگی کسب و کار، اندازه بازار، بهداشت و آموزش مقدماتی، نوآوری، آمادگی فناوری، توسعه بازار مالی و کارایی بازار کار ارکان فوق در سه گروه اقتصادی کارایی محور، عمل محور و نوآور محور طبقه بندی می گردند و درجه پیشرفتگی کشورها بر اساس این گروه ها سنجیده می شود.

در نظام‌های اقتصادی کارایی محور، عوامل مؤثر بر افزایش کارایی، نظیر آموزش عالی و مهارت، کارایی بازار کالا، کارایی بازار نیروی کار، پیشرفته بودن بازارهای مالی، آمادگی فناوری و اندازه بازار، مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. در این گزارش توسعه بازار مالی مورد بررسی قرار گرفته است.

هدف از شاخص توسعه بازار مالی اطمینان از این امر است که یک اقتصاد کارآمد، منابع مالی حاصل از ثروت ملی و آنچه که از خارج مرزها وارد کشور می‌شود را به کارآفرینی یا پروژه‌های سرمایه‌گذاری با بالاترین نرخ بازگشت سرمایه مورد انتظار، اختصاص دهد. برای بهره‌وری، سرمایه‌گذاری در کسب و کار امری اساسی است. بنابراین اقتصاد نیازمند بازار مالی پیشرفته با عمق و ظرفیت کافی است که بتواند سرمایه لازم را برای فعالیت‌های بخش خصوصی از منابعی مانند بخش بانکی منسجم، اوراق بهادار و دیگر منابع مالی فراهم نماید. برای تحقق این کارکردها، لازم است سیستم بانکی قابل اطمینان و شفاف بوده و بازار مالی بتواند برای حمایت از سرمایه‌گذاران ظرفیت‌های مناسبی را ایجاد نماید. جهت اندازه‌گیری توسعه بازار مالی از ۸ زیر شاخص به شرح جدول ۱ استفاده می‌شود.

^۱ Financial market development

جدول ۱. شاخص توسعه بازار مالی و اجزای آن

عنوان شاخص	توضیح شاخص (سوالاتی که بر مبنای آن مولفه‌ها اندازه گیری می‌شوند)
در دسترس بودن خدمات مالی (Availability of financial services)	در کشور شما، بخش مالی تا چه اندازه کسب و کار را تحت پوشش خدمات و امکانات مالی خود قرار می‌دهد؟
قابل تامین بودن استفاده از خدمات مالی (Affordability of financial services)	در کشور شما تا چه اندازه خدمات مالی برای کسب و کار قابل تامین است؟
تامین مالی از طریق بازار داخلی سهام (Financing through local equity market)	در کشور شما تا چه اندازه شرکت‌ها می‌توانند از طریق انتشار سهام و یا قرضه در بازار سرمایه، پول خود را افزایش دهند؟
سهولت دسترسی به وام (Ease of access to loans)	در کشور شما، تا چه اندازه امکان دستیابی به وام بانکی تنها با ارایه یک طرح خوب کسب و کار و بدون وثیقه امکان پذیر است؟
دسترسی به سرمایه‌های مخاطره آمیز (Venture capital availability)	در کشور شما تا چه اندازه شروع یک کسب و کار کارآفرینانه همراه با نوآوری اما ریسک بالا با اعتبار منصفانه به سادگی امکان پذیر است؟
استحکام مالی بانک‌ها (Soundness of banks)	در کشور شما، استحکام مالی بانک‌ها را چگونه ارزیابی می‌کنید؟
مقررات اوراق بهادار مبادلات (Regulation of securities exchanges)	در کشور شما، تا چه اندازه مقررات، ثبات بازار مالی را تضمین می‌نمایند؟
شاخص حقوق قانونی (وام دهنده و وام گیرنده) (Legal rights index, (0–12) best)*	درجه حمایت قانون از وام‌گیرندگان و حقوق وام‌دهندگان روی یک محور ۰ تا ۱۲ (بهترین) ارزیابی کنید. این شاخص میزان حمایت قوانین وثیقه‌ای و ورشکستگی وام‌گیرندگان و وام‌دهندگان و تسهیلات اعطای وام را می‌سنجد.

۳. معرفی مرجع

آمارهای مورد استفاده در این گزارش، توسط مجمع جهانی اقتصاد تهیه و به صورت سالانه منتشر می‌شود. کلیه جداول این گزارش از سایت این سازمان به آدرس <http://www.weforum.org> استخراج شده و دسترسی به اطلاعات از طریق مراجعه به سایت برای عموم امکان پذیر است.

۴. جایگاه ایران در شاخص توسعه بازار مالی

بررسی روند تغییرات رتبه ایران در این شاخص طی سالهای ۲۰۱۰ تا لغایت ۲۰۱۵ در جدول ۲ نشان داده شده است. همان‌طور که این جدول نشان می‌دهد، رتبه ایران بین ۱۲۰ تا ۱۳۴ در نوسان بوده و بهترین رتبه که ۱۲۰ بوده در سال ۲۰۱۰ کسب شده است. در سال ۲۰۱۵ این رتبه به بدترین حد خود در طی شش سال مورد مطالعه، به ۱۳۴ رسیده است. قرار گرفتن کشورمان در این رتبه در میان ۱۴۰ کشور مورد بررسی مبین آن است که فراهم آوردن فضای رقابتی در کشورمان ارتباط تنگاتنگی به گشایش بیشتر در بازارهای مالی دارد.

در میان زیرشاخص‌های تعیین کننده شاخص توسعه بازار مالی، بهترین رتبه در زیرشاخص «تامین مالی از طریق بازار داخلی سهام» مشاهده می‌شود. رتبه ایران در این زیر شاخص در بهترین حالت ۶۵ بوده اما در سال ۲۰۱۵ به ۱۰۴ رسیده است. در عین حال نامناسب‌ترین زیرشاخص مربوط به زیرشاخص «سهولت دسترسی به وام» بوده و رتبه ایران در سال ۲۰۱۵ در آن به ۱۳۸ رسیده است. این امر بیانگر آن است که شرایط دسترسی به خدمات مالی برای بخش‌های مختلف اقتصادی نظیر بخش صنعت، معدن و بازرگانی اگرچه نسبت به دو سال قبل از آن اندکی بهبود یافته، اما همچنان بازنگری و اصلاح شرایط برای محقق شدن فضای رقابتی تولید اجتناب‌ناپذیر خواهد بود.

جدول ۲. رتبه ایران در توسعه بازار مالی طی دور ۲۰۱۰ لغایت ۲۰۱۵

رتبه	شاخص در توسعه بازار مالی	سال ۲۰۱۰ (از ۱۳۹ کشور)	سال ۲۰۱۱ (از ۱۴۲ کشور)	سال ۲۰۱۲ (از ۱۴۴ کشور)	سال ۲۰۱۳ (از ۱۴۸ کشور)	سال ۲۰۱۴ (از ۱۴۴ کشور)	سال ۲۰۱۵ (از ۱۴۰ کشور)
	توسعه بازار مالی	۱۲۰	۱۲۳	۱۲۳	۱۳۰	۱۲۸	۱۳۴
۱	در دسترس بودن خدمات مالی	۱۳۳	۱۳۴	۱۳۵	۱۳۷	۱۳۵	۱۳۵
۲	قابل تامین بودن استفاده از خدمات مالی	۱۲۹	۱۳۰	۱۲۸	۱۳۵	۱۳۰	۱۳۰
۳	تامین مالی از طریق بازار داخلی سهام	۸۲	۸۰	۶۵	۸۶	۹۹	۱۰۴
۴	سهولت دسترسی به وام	۱۳۶	۱۳۷	۱۴۱	۱۴۸	۱۴۱	۱۳۸
۵	دسترسی به سرمایه های مخاطره آمیز	۱۳۳	۱۳۳	۱۲۹	۱۳۹	۱۳۳	۱۲۵
۶	استحکام مالی بانک ها	۱۱۳	۱۱۳	۱۰۴	۱۲۱	۱۲۵	۱۲۱
۷	مقررات اوراق بهادار مبادلات	۸۸	۸۹	۷۴	۸۲	۱۰۲	۱۲۲
۸	شاخص حقوق قانونی (وام دهند و وام گیرنده)	۸۶	۸۹	۹۹	۱۰۱	۹۶	۱۰۶

۴,۱. وضعیت ایران در شاخص توسعه بازار مالی در مقایسه با کشورهای منطقه

جدول ۳. رتبه ایران و کشورهای منطقه در شاخص توسعه بازار مالی طی دوره ۲۰۱۰ لغایت ۲۰۱۵

رتبه	کشورهای منطقه	سال ۲۰۱۰ (از ۱۳۹ کشور)	سال ۲۰۱۱ (از ۱۴۲ کشور)	سال ۲۰۱۲ (از ۱۴۴ کشور)	سال ۲۰۱۳ (از ۱۴۸ کشور)	سال ۲۰۱۴ (از ۱۴۴ کشور)	سال ۲۰۱۵ (از ۱۴۰ کشور)
۱	قطر	۱۹	۱۹	۱۴	۱۳	۱۳	۱۳
۲	امارات	۳۳	۳۳	۲۵	۲۴	۱۷	۲۰
۳	فلسطین اشغالی	۱۴	۱۰	۱۷	۲۲	۲۰	۲۶
۴	بحرین	۲۰	۱۴	۱۸	۲۵	۳۱	۳۳
۵	عربستان	۲۲	۱۶	۲۲	۲۷	۳۰	۴۱
۶	عمان	۳۰	۳۰	۲۶	۲۱	۲۸	۴۵
۷	ترکیه	۶۱	۵۵	۴۴	۵۱	۵۸	۶۴
۸	گرجستان	۱۰۸	۹۹	۹۳	۷۵	۷۶	۶۸
۹	اردن	۵۴	۶۵	۶۵	۷۹	۶۶	۷۱
۱۰	کویت	۶۳	۵۹	۷۶	۷۰	۷۷	۷۳
۱۱	لبنان	۵۳	۵۸	۶۶	۱۰۰	۱۰۲	۷۸
۱۲	قزاقستان	۱۱۷	۱۲۱	۱۱۵	۱۰۳	۹۸	۹۱
۱۳	ارمنستان	۱۱۰	۹۵	۷۸	۷۶	۹۷	۹۴
۱۴	پاکستان	۷۳	۷۰	۷۳	۶۷	۷۲	۹۹
۱۵	قرقیزستان	۱۱۱	۱۱۳	۱۱۸	۱۱۲	۹۵	۱۰۲
۱۶	تاجیکستان	۱۲۷	۱۱۹	۱۲۴	na	۱۱۳	۱۱۰
۱۷	آذربایجان	۷۱	۹۴	۹۸	۸۸	۸۹	۱۱۴
۱۸	مصر	۸۲	۹۲	۱۰۲	۱۱۹	۱۲۵	۱۱۹
۱۹	ایران	۱۲۰	۱۲۳	۱۲۳	۱۳۰	۱۲۸	۱۳۴

جدول ۴. رتبه ایران و کشورهای منطقه در زیر شاخص‌های توسعه بازار مالی در سال ۲۰۱۵

ردیف	کشورهای منطقه	در دسترس بودن خدمات مالی	قابل تامین بودن استفاده از خدمات مالی	تامین مالی از طریق بازار داخلی سهام	سهولت دسترسی به وام	دسترسی به سرمایه‌های مخاطره آمیز	استحکام مالی بانک‌ها	مقررات اوراق بهادار مبادلات	شاخص حقوق قانونی (وام دهند و وام گیرنده)
۱	قطر	۱۳	۶	۴	۱	۱	۱۰	۷	۱۲۹
۲	امارات	۲۲	۲۰	۲۱	۳	۷	۲۱	۱۶	۱۰۶
۳	فلسطین اشغالی	۳۶	۵۷	۳۶	۵۲	۴	۱۹	۳۸	۴۴
۴	بحرین	۱۵	۱۵	۵۱	۸	۲۳	۲۹	۱۳	۱۲۹
۵	عربستان	۴۷	۲۹	۲۵	۲۷	۲۷	۱۸	۳۰	۱۰۶
۶	عمان	۴۶	۲۶	۲۷	۹	۳۶	۳۸	۲۲	۱۲۹
۷	ترکیه	۳۴	۳۶	۶۰	۶۵	۹۳	۵۱	۶۵	۹۳
۸	گرجستان	۸۸	۷۳	۱۳۳	۱۰۹	۱۱۹	۵۷	۱۱۰	۱۱
۹	اردن	۵۶	۴۶	۳۵	۲۵	۱۹	۶۲	۴۹	۱۳۹
۱۰	کویت	۶۶	۵۰	۳۸	۴۶	۵۱	۳۷	۸۵	۱۰۶
۱۱	لبنان	۵۸	۷۰	۱۰۹	۷۶	۴۲	۲۳	۶۴	۱۰۶
۱۲	قزاقستان	۶۳	۵۳	۹۱	۴۴	۵۹	۱۱۰	۸۷	۹۳
۱۳	ارمنستان	۷۳	۷۹	۱۲۰	۹۷	۹۰	۸۳	۱۱۲	۶۳
۱۴	پاکستان	۸۰	۸۳	۶۹	۹۰	۷۸	۹۹	۹۳	۹۳
۱۵	قرقیزستان	۱۰۸	۱۰۷	۱۰۸	۱۱۳	۸۴	۱۲۵	۱۲۶	۱۷
۱۶	تاجیکستان	۹۶	۸۲	۱۰۱	۲۲	۳۵	۸۹	۱۱۳	۱۲۹
۱۷	آذربایجان	۹۱	۷۵	۹۶	۷۹	۷۱	۱۰۳	۹۸	۱۰۶
۱۸	مصر	۱۲۹	۱۲۶	۵۵	۱۲۸	۹۱	۷۰	۱۰۲	۱۰۶
۱۹	ایران	۱۳۵	۱۳۰	۱۰۴	۱۳۸	۱۲۵	۱۲۱	۱۲۲	۱۰۶

۴,۲. وضعیت ایران در شاخص توسعه بازار مالی در مقایسه با کشورهای منتخب

برای ارائه تصویری دقیق‌تر از جایگاه کشورمان در شاخص توسعه بازار مالی در جدول ۵ و ۶ رتبه کشورمان در این شاخص با برخی کشورهای پیشرفته صنعتی و کشورهای تازه صنعتی شده مورد مقایسه قرار گرفته است.

جدول ۵. رتبه ایران و کشورهای منتخب در شاخص توسعه بازار مالی طی دوره ۲۰۱۰ لغایت ۲۰۱۵

رتبه	کشورهای منتخب	سال ۲۰۱۰ (از ۱۳۹ کشور)	سال ۲۰۱۱ (از ۱۴۲ کشور)	سال ۲۰۱۲ (از ۱۴۴ کشور)	سال ۲۰۱۳ (از ۱۴۸ کشور)	سال ۲۰۱۴ (از ۱۴۴ کشور)	سال ۲۰۱۵ (از ۱۴۰ کشور)
۱	آمریکا	۳۱	۲۲	۱۶	۱۰	۹	۵
۲	مالزی	۷	۳	۶	۶	۴	۹
۳	آلمان	۳۶	۳۹	۳۲	۲۹	۲۵	۱۸
۴	ژاپن	۳۹	۳۲	۳۶	۲۳	۱۶	۱۹
۵	فرانسه	۱۶	۹	۲۷	۳۳	۲۳	۲۹
۶	هندوستان	۱۷	۲۱	۲۱	۱۹	۵۱	۵۳
۷	چین	۵۷	۴۸	۵۴	۵۴	۵۴	۵۴
۸	کره جنوبی	۸۳	۸۰	۷۱	۱۱۲	۸۰	۸۷
۹	روسیه	۱۲۵	۱۲۷	۱۳۰	۱۲۱	۱۱۰	۹۵
۱۰	ایتالیا	۱۰۱	۹۷	۱۱۱	۱۲۴	۱۱۹	۱۱۷
۱۱	ایران	۱۲۰	۱۲۳	۱۲۳	۱۳۰	۱۲۸	۱۳۴

ضمناً کشور هنگ کنگ در سالهای ۲۰۱۰، ۲۰۱۲، ۲۰۱۳ و ۲۰۱۴ و کشور سنگاپور در سال ۲۰۱۱ و کشور نیوزلند در سال ۲۰۱۵ رتبه یک در شاخص توسعه بازار مالی را کسب نموده اند.

جدول ۶. رتبه ایران و کشورهای منتخب در زیر شاخص‌های توسعه بازار مالی در سال ۲۰۱۵

رتبه	کشورهای منتخب	در دسترس بودن خدمات مالی	قابل تامین بودن استفاده از خدمات مالی	تامین مالی از طریق بازار داخلی سهام	سهولت دسترسی به وام	دسترسی به سرمایه‌های مخاطره‌آمیز	استحکام مالی بانک‌ها	مقررات اوراق بهادار مبادلات	شاخص حقوق قانونی (وام دهند و وام گیرنده)
۱	آمریکا	۴	۱۰	۵	۱۴	۵	۳۹	۲۴	۴
۲	مالزی	۱۷	۱۲	۱۳	۲	۲	۴۳	۲۰	۲۴
۳	آلمان	۱۸	۱۴	۱۷	۳۵	۲۵	۴۶	۲۶	۴۴
۴	ژاپن	۲۶	۲۸	۱۲	۱۹	۲۱	۲۸	۱۱	۸۰
۵	فرانسه	۲۹	۲۷	۱۸	۱۷	۲۹	۴۰	۲۳	۸۰
۶	هندوستان	۸۱	۷۱	۴۵	۲۹	۱۳	۱۰۰	۶۹	۴۴
۷	چین	۶۱	۴۸	۴۴	۲۱	۱۶	۷۸	۵۲	۸۰
۸	کره جنوبی	۹۹	۸۹	۴۷	۱۱۹	۸۶	۱۱۳	۷۸	۶۳
۹	روسیه	۶۹	۶۷	۸۸	۵۷	۶۶	۱۱۵	۹۷	۸۰
۱۰	ایتالیا	۷۵	۸۱	۷۶	۱۳۶	۱۲۴	۹۶	۸۹	۱۰۶
۱۱	ایران	۱۳۵	۱۳۰	۱۰۴	۱۳۸	۱۲۵	۱۲۱	۱۲۲	۱۰۶